Karcinom prsu a chirurgická léčba v Čechách a na Moravě

Jiří Gatěk

Chirurgické oddělení EUC Klinika Zlín

Ke konci 20. století se všeobecně mění přístup ke karcinomu prsu. Karcinom prsu byl dosud diagnostikován náhodně a v čase, kdy byl převážně hmatný a často s postižením lymfatických uzlin. Chirurgická léčba byla radikální, výrazně deformovala ženské tělo a mnohdy bez dlouhodobého účinku. Změny nastaly v léčbě všech nádorů, a to včetně karcinomu prsu. Dochází k aktivnímu vyhledávání karcinomu prsu, objevují se nové možnosti ve stanovení časné diagnózy a stejně jako v jeho léčení. Do terapie jsou zařazeny nové techniky radioterapie, zásadně se mění systémová terapie včetně hormonální a biologické léčby. Velký podíl žen je trvale vyléčený.

Chirurgická terapie se také zásadně mění. Radikální mastektomie je postupně nahrazována prs zachovnými výkony, které minimálně deformují pacientky. Díky nové technice se snížil se počet lokálních recidiv, změny na ozářeném prsu včetně sousedících orgánů hrudníku jsou minimalizovány. Dlouhodobé výsledky jsou srovnatelné s mastektomií při nepoměrně vyšší kvalitě života. Principy plastické chirurgie ve spojení s onkochirurgií umožňují zachovat prs i u větších nádorů s výborným kosmetickým výsledkem a dlouhodobým přežíváním. Zásadní změny, ve smyslu minimálně invazivních výkonů, se uskutečnily i v chirurgii axily. Byla zavedena biopsie sentinelové uzliny, která umožnila nahradit disekci axilárních uzlin, která je provázána množstvím komplikací. Poslední studie potvrzují, že je možné upustit od disekce axily

u stále větší skupiny pacientek bez dopadu na průběh léčení. Se zvyšujícím se podílem kompletní odpovědi na neoadjuvantní terapii narůstá počet prs zachovných výkonů a s pomocí značených pozitivních uzlin klesá i počet disekcí axily. Současná chirurgická terapie ve spojení s onkologickou terapií nabízí množství variant, takže je možné stanovit léčebný plán, který je „šitý na míru“ každé pacientce.

Se zásadními změnami v léčbě karcinomu prsu se dramaticky mění nároky na terapeutický tým. Do praxe jsou uváděny nové postupy, které vyžadují znalosti a specializaci. Ve světě na univerzitách a na velkých pracovištích vznikají centra, která se zaměřují na karcinom prsu. Vytváří doporučené postupy, které jsou průběžně aplikovány do klinické praxe. Podobný vývoj probíhá i v Česku na onkologických a chirurgických pracovištích.

Chirurgická péče o karcinom prsu byla vždy součástí všeobecné chirurgie, avšak bez významnější specializace a bez většího zájmu významných chirurgů. V chirurgické společnosti tak postupně vznikla potřeba další specializace, aby chirurgové byli dále odpovědným partnerem při spolupráci s radiodiagnostiky, onkologi a jinými obory v měnících se podmínkách komplexní léčby. V roce 2008 byla založena mammární sekce při chirurgické společnosti JEP. Hlavním cílem sekce bylo, a stále zůstává, bezprostřední uplatnění moderních poznatků v chirurgické léčbě karcinomu prsu v denní klinické praxi, a aby léčba u nás byla neustále

v souladu s moderními poznatky vědy. Sekce sdružuje převážnou část chirurgů, kteří se podílí na léčbě karcinomu prsu v Čechách. Mammární sekce se podílí na organizaci odborných seminářů, edukačních workshopů na vzdělávání chirurgů. Chirurgie prsu je nedílnou součástí multidisciplinárních kongresů. Mammologický modul je také součástí onkochirurgické atestace, kterou je možno skládat od roku 2011 a řada kolegů již zkoušku absolvovala. Vysoká odbornost mammárního chirurga je nezbytná proto, aby chirurg odváděl kvalitní výkony a byl platným členem mammárního týmu, což odpovídá významnému podílu chirurgie v léčbě karcinomu prsu. Chirurgie prsu je perspektivním oborem. V mammologii je možné se dále specializovat a podílet se tak na vývoji chirurgické léčby.

Dlouhodobým cílem mammologické sekce chirurgické společnosti je rozšířit tým specialistů – chirurgů, kteří vytvoří centra s vysoce odbornou chirurgickou péčí s návazností na další onkologickou léčbu. Je nezbytné vytvářet všeobecný tlak, aby na pracovištích, kde nejsou dostatečné podmínky, kde je operován omezený počet pacientek, nebyla chirurgie prsu prováděna.

Chirurgie je stále nedílnou a nenahraditelnou součástí komplexní péče o karcinom prsu, která na rozdíl od jiných onkologických disciplín velmi často přináší úplné vyléčení, takže má jistě cenu se chirurgické mammologii věnovat a jako obor ji rozvíjet.